

נשיה בחוקיך

עלון שבועי על פרשת השבוע ועניני השעה
מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו **נסים קרליץ שליט"א**

גליון מס' 120 • נשא-שבועות תשע"ו

וכתב את האלת האלה בספר ומחה אל מי המרים (ה,כג)

א"ר ישמעאל גדול הוא השלום שמצינו שויתר הקב"ה על שמו שנכתב בקדושה שימחה על המים כדי להטיל שלום בין איש לאשתו. (דרך ארץ זוטא)

תלמיד חכם יבזה עצמו בשביל שלום בית. (גדרים סו: ויק"ר צו- ר"מ, ר"י, בבא בן בוטא)

היה זה לפני שנים, אשה מרת נפש התפרצה בליל שבת לביתו של הגאון רבי נסים קרליץ על שחייב אותה בדין. החלה לצעוק ולהפוך דברים... רבי נסים נותר שלום. לאחר שנרגעה במקצת שאל אותה אם היא אכלה סעודת שבת? השיבה בשלילה. ביקש רבי נסים שיגישו לפניו כוס לקידוש, קידשה ונתנו לפניו סעודת שבת כיד המלך, אכלה ושבעה, וחזרה לביתה בשקט. לאחר שהיא הלכה הסביר רבי נסים לבני ביתו כי הוא הבין שהיא צועקת כי ביתה ריק. ("נר שולחן שבת" מהרה"ג ו"מ)

חביבות הלימוד

שו"ת ממרן פוסק הדור רבינו נסים קרליץ שליט"א

שאלה: מה עדיף, לקבוע ללמוד את כל חלקי התורה כדי להגיע לשלמות בתורה או לחזור על מה שכבר למדו?

תשובה: במצות תלמוד תורה מצינו שני חלקים: א. "והגית בו יומם ולילה" – היינו ללמוד כל העת ללא הפסק. ב. "ושננתם לבניך" – היינו לחזור ולבדוק בעומק שיהיו דברי התורה ברורים בידו וכמו שאמרו בקידושין ת"ר 'ושננתם, שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו, שאם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד'. וכתב רש"י, 'חזור אליהם ובדוק בעומקם, שאם ישאלך אדם לא תצטרך לגמגם אלא תוכל לומר לו מיד'.

ומבואר בזאת, איך צריכה להראות צורת ואופן הלימוד. מצד אחד יש ללמוד כל העת ולהספיק הרבה כי כל תיבה היא מצווה, אבל מכל מקום כדי שלתיבה תהיה צורה של תורה, צריך גם שהלימוד יהיה בעומק ובהבנה הראויה, והשלמות של מצות "והגית בו יומם ולילה" הוא על ידי המצות "ושננתם".

שאלה: מאחר שנאמר במשנה 'הלומד ילד למה הוא דומה לדין כתובה על ניר חדש', וביאור ברבינו יונה 'שהתורה שבילדות לא תשכח מליבו', האם משום כך יש להעדיף בגיל צעיר את לימוד הבקיאות על חשבון לימוד העיון?

תשובה: גם פיתוח ההבנה עלול מהר להישכח, ולכן כבר מגיל צעיר צריך להשקיע בלימוד בעיון, כדי שההבנה לא תשכח מליבו.

שאלה: כאשר קובעים לימוד בשאר חלקי התורה, אפילו כשזה על חשבון חזרה, וכדי להגיע לשלמות בתורה האם ראוי כך?

תשובה: בודאי שאם היינו בעלי זיכרון גדולים, כך היה צריך ללמוד. אך מכיון ואיננו בעלי זכרון כה גדולים, לכן עדיף יותר לחזור על מקצועות התורה שנצרכים יותר לזכור.

שאלה: איך נקיים ללמוד על מנת לעשות?

תשובה: המשנה באבות אומרת, רבי ישמעאל אומר הלומד על מנת ללמוד מספיקים בידו ללמוד וללמד, והלומד על מנת לעשות מספיקים בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות. וכתב הרבינו יונה 'ללמוד על מנת לעשות' – רוצה לומר שדעתו לפלפל בלימוד כדי לדעת אמיתות הדברים, ורצונו לטרוח כמה ימים ושנים להשיג דבר קטן ולנהוג עצמו על פי האמת, הרי זה למד על מנת לעשות, שכל עיקר מחשבתו כי אם אל המעשה להיות אמיתי וכו'.

בדברי הרבינו יונה אלו מבוארת התשובה לשאלה.

ומוסיף מרן שלט"א: יש יסוד גדול וחשוב שיש לדעת אותו קודם שמתחילים ללמוד, והוא, שצורת הלימוד צריך להיות באופן שהמטרה היא – 'בקשת האמת', שהרי על האדם להיות 'אמיתי' שכל הנהגותיו יהיו על פי האמת, לכן גם צורת הלימוד צריכה להיות למטרה הזאת – "לדעת אמיתת הדברים".

ולכן עיקר העבודה לכך צריכה להיות בהקדמה לדבר – להתחזק בעבודת המוסר והמידות להיות 'איש אמת'.

והאופן המעשי בזה הוא, על ידי לימוד יסודי ובידור עמוק בגוף הסוגיה, כי רק אז הדברים נשארים בידו ברורים (אמנם ודאי שבלימוד השו"ע כפשוטו לא מגיעים לזה).

שאלה: מאחר שכתב רבינו יונה 'ודצונו לטרוח כמה ימים ושנים להשיג דבר קטן, אם כן מתי אפשר להספיק את שאר חלקי התורה?
תשובה: אין הכוונה שיעזוב את שאר סדריו הקבועים, אלא ימשיך בסדר לימודו בשאר חלקי התורה, אבל שלא יניח את הענין הקשה אפילו כמה ימים ושנים.

שאלה: כיון שלעומק העיון אין גבול, כיצד יוכל הלומד לדעת האם למד כבר בעיון המספיק?

תשובה: אם לאחר שלמד את הסוגיא יפתח את השולחן ערוך, ויהיה ברור לו מדוע השולחן ערוך כך כתב, זה כבר ראיה די מספקת שלמד טוב את הסוגיא.

[נלקט מתוך הספר "מצדיקי הרבים" הרב ברנשטיין שליט"א]

פסקי הלכות ממרן פוסק הדור רבינו נסים קרליץ שליט"א

הכנה משבת ליו"ט

מותר לבעל קורא להכין את הקריאה של חג השבועות ומגילת רות משום שנחשב צורך שבת שגם עכשיו לומד.

נר הבדלה במוצ"ש שחל ביו"ט

במוצאי שבת שחל להיות יום טוב, יכול לברך על אש הנרות שהדליקו לכבוד יום טוב.

התרת נדרים במי שרגיל להיות ער בליל שבועות

מי שרגיל להיות ער בליל שבועות, ופעם אחת החליט לא להיות ער, אינו צריך לעשות התרת נדרים אם בדעתו להמשיך במנהגו ולהיות ער בשאר השנים בליל שבועות, משום שכל הנוהג מנהג טוב שהציבור או חלק מהציבור נוהג כך הרי זה נחשב שנוהג ע"ד מנהג הציבור, שהרי הוא לא קיבל בעצמו ההנהגה הזו אלא שנגרר אחר הציבור, ולכן אמרין דאדעתא דהנהגת הציבור קיבל, ופשוט שהמנהג הוא שרק מי שבכוחו וביכולתו להיות ער כל הלילה עושה כן, אבל מי שאין בכוחו וכיוצ"ב אינו ער בליל שבועות, וכל זה בכלל מנהג הציבור.

אמנם אם דעתו להפסיק לגמרי את המנהג שנהג שאינו רוצה להיות מן המקיימים מנהג זה, צריך הוא לעשות התרת נדרים, שהרי רוצה להפסיק להיות בין הנוהגים כך מה שעד עכשיו היה נוהג כמותם. (חוט שני)

במצוות שמחת יו"ט

מצות שמחת יו"ט טוב, יש בה ב' ענינים, והם, א', להיות "שמח וטוב לב" כמ"ש הרמב"ם. ב', לעשות פעולות מסוימות שמביאן את האדם לשמחה, כמו אכילה ושתייה.

גדר הענין להיות "שמח וטוב לב" הוא מה שנקרא ב"א צופרדעין [מרוצה] ופריילך [שמח]. כאדם שיש לו קורת רוח, וזוהי מצוה שבלב, וחיוב המצוה הוא להשתדל להגיע למצב של "שמח וטוב לב", וכל שכן שצריך להרחיק מעצמו כל דבר אשר יכול לעשות היפך מן השמחה, כמו צער ודאגה שצריך להסירו ולהיות בשמחה.

ולהיות "שמח וטוב לב" לא סגי שפעם אחת ביום טוב הוא שמח, אלא הוא צריך להיות במשך כל היום טוב במצב של "שמח וטוב לב", וכבר אמרו על הגר"א שאמר שמצות יום טוב היא מצוה שיותר קשה לקיימה משאר המצוות, והיינו מפני שצריך להסיר מעל עצמו כל צער ודאגה ולהיות שרוי כל היום טוב בשמחה וטוב לב.

וכן צריך להשתדל להיות בביתו ברגל כמו שאמרו משבח אני את העצלנים, וכשצריך לעלות לרגל יעלה עם בני ביתו. **ואדם** שכועס ביו"ט או שנמצא במצב של עצבות ביו"ט, הרי זה היפוך מהשמחה, ועליו להשתדל להסיר מעל עצמו ענינים או ולהיות בשמחה.

וכן חולה מסוכן שדואג ממצבו, או חולה שיש לו כאבים ומצטער מהם, מוטל עליו להשתדל ככל יכולתו להסיר צער ודאגות אלו ולהיות בשמחה ככל שאפשר לו.

וענין ה'ב' במצות שמחת יום טוב, לעשות פעולות מיוחדות המביאות את האדם לשמחה, כמו שאמרו במס' פסחים (ק"ט). ת"ר חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל שנא' ושמחת בחגך, במה משמחם ביין. רבי יהודה אומר, אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן, אנשים בראוי להם ביין, ונשים בבגדי צבעונין וכו'. וכלשון הרמב"ם בספר המצוות וז"ל, ומה שיתחייב מהם יותר שתית היין לבד כי הוא יותר מיוחד בשמחה, עכ"ל. והיינו דלבד מהמצב של "שמח וטוב לב" שצריך להיות בכל היום טוב, צריך לעשות פעולות שמיחדים לשמחה.

ופעולות מיוחדות של שמחה, לא צריך לעשותן כל היום טוב, אלא סגי בפעם אחת ביו"ט כמו לשתות יין ולאכול בשר. **ונראה** שהענין ד"אין שמחה אלא ביין" אין פירושו דהיין הוא רק היכי תימצא להגיע לשמחה, אלא יותר מזה, שעצם ההתעסקות השתית היין הוא התעסקות בשמחה.

ועל כן אין צריך שיגיע ע"י שתיית היין למצב של שתוי, אלא דהיין הוא נמי היכי תימצא שיעזור לו לקיים את ה"שמח וטוב לב" שכתב הרמב"ם שצריך להשכיח את הדאגות ולהיות בשמחה.

שמחת יו"ט ע"י שתיית יין, לא מצינו שצריך לשתות דוקא רביעית, ומשמע דאף בפחות מרביעית יצא ידי חובה, דכל כמות של משקה יין הוא משמח. (שם)